

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Ba-midbar

Premsla, Yitṣḥaq Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

לז

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10257

(אדער שאַטשלאַסער) : אום
 פֿאַר דעם עוויגען , יאָהר
 אונזערן פּערזאָנען צו פֿער-
 זאָהנען : (כז) משה אונד דער
 פּרוּטער אלעזר , נאַמען דאָן
 גאַלד פֿאַן איהנען : אַללער-
 לייַה פֿערפֿערטיגטען גע-
 שמיידע : (כח) דיַה גאַנצע
 העבע , דיַה זיאַ דעם עוויגען
 צו עהרען הערנעגעבען , כע-
 טרוג אָן גאַלדע , זעלנעוהן
 טויזענד זיבען הונדערט אונד
 פֿונפֿציג שקלים : אונד צוואַר
 פֿאַן דען הויפטלייטען איבער
 טויזענדע אונד איבער הונ-
 דערטע : (כט) דיַה געמיינען
 קריגער אַבער האַטטען יעדער
 פֿיר זיך געפֿליגערט :
 (לד) משה אונד דער פּרוּטער
 אלעזר נאַמען פֿאַן דען הויפט-
 לייטען איבער טויזענדע אונד
 איבער הונדערטע דאָן גאַלד
 אָן : אונד בראַכטען עו אַין
 דאָן שטיפֿטונגעזעלט , צום
 אַנדענקען דער קינדער
 ישׂראל'ס פֿאַר דעם עוויגען :
 לב (ה) דיַה זאָהנע ראוּבן
 אונד דיַה זאָהנע גד

וּכְמוֹן לְכַפֵּר עַל־נַפְשֵׁינוּ לִפְנֵי
 יְהוָה: כז וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזֶר
 הַכֹּהֵן אֶת־הַזֹּהָב מֵאֵתָם כָּל־
 כָּלִי מַעֲשֵׂהוּ: כח וַיְהִי כָל־זָהָב
 הַהַתְרוּמָה אֲשֶׁר הִרְיִמוּ לַיהוָה
 שֵׁשֶׁה עָשָׂר אֶלֶף שֶׁבַע־מֵאוֹת
 וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שְׂרֵי
 הָאֱלֹפִים וּמֵאֵת שְׂרֵי הַמֵּאוֹת:
 כט אַנְשֵׁי הַצָּבָא בְּזֵוּז אִישׁ לִו:
 לד וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזֶר הַכֹּהֵן
 אֶת־הַזֹּהָב מֵאֵת שְׂרֵי הָאֱלֹפִים
 וְהַמֵּאוֹת וַיָּבֵאוּ אֹתוֹ אֶל־אַהֲרֹן
 מוֹעֵד זִכְרוֹן לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 לִפְנֵי יְהוָה: פ שְׁשֵׁי שְׁלֹשׁ
 לב ח וּמִקְנֵהוּ רֹב הָיָה לְבְנֵי
 רְאוּבֵן וְלְבְנֵי־גַד עֲצוּם מְאֹד

האַטטען איבעראויז שטאַרקע העערדען :

תרגום אונקלוס

וּכְמוֹן לְכַפֵּר עַל נַפְשֵׁינָא קַדְמֵי: (כז) וְגַם־כִּי מֹשֶׁה וְאֶלְעָזֶר כַּהֲנָא יַת־
 דְּהַכָּא טַנְחִין כָּל טָאן דְּעֻזְבָּרָא: (כח) וַיְהִי כְּלִדְרֵהֶם אֶפְרָשִׁיתָא דִּי אֶפְרָשִׁי
 קַדְמֵי יְיָ שֵׁשֶׁת עָשָׂר אֶלְפִין שֶׁבַע טָאָה וַחֲמִשִּׁין קַלְעִין מִן רַפְנֵי אֶלְפִין וּטֹוֹרֵי
 טָאָה: (כט) גִּבְרֵי דְחִירָא בְּזֵוּז גִּבְרֵי לְגַפְשִׁיחַ: (לד) וְגַם־כִּי מֹשֶׁה וְאֶלְעָזֶר
 כַּהֲנָא יַת־דְּהַכָּא טֹוֹן רַבֵּי אֶלְפִין וּטָאָה וְאִתְיָאָה וְתִיהַ לְמִשְׁפַּן וְטָנָא דְּכַהֲנָא
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל קַדְמֵי:

לב (ה) וְקַעִיר סִנֵּי תָנָה לְבְנֵי רְאוּבֵן וְלְבְנֵי גַד פְּקִידָא לְחֵרָא וחוו

מטות לב

תרגום אשכנזי קעו

ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ
 גלעד והנה המקום מקום
 מקנה: 3 ויבאו בני גד ובני
 ראובן ויאמרו אל משה ואל
 אלעזר הכהן ואר נשיאי העדה
 לאמר: 4 עטרות ודיבן ויעזר
 ונמרה וחשבון וארעלה ושכם
 ונבו ובען: 5 הארץ אשר הכה
 יהוה לפני עדת ישראל ארץ
 מקנה הוא ובעבדיך מקנה: 6
 7 ויאמרו אם מצאנו הן בעיניך
 יתן את הארץ הזאת לעבדיך
 לאחזה

דיזע זאהען דאז לאנד יעזר
 אונד דאז לאנד גלעד, אונד
 פאנדען דיז פלאטצע צור
 פיהצוכט בעקוועהם: (3) דא
 קאמען זיא, נעמליך דיז
 זאהנע גד אונד דיז זאהנע
 ראובן: אונד טהאטען פאר
 משה, דעם פרוזטער אלעזר
 אונד דען פירוסן דער גע-
 מיינע, פאלגענדען אנטראג:
 (4) עטרות, דיבן, יעזר,
 נמרה, חשבון, אלעלה,
 שכם, נבו אונד בען: (5) דאז
 לאנד, וועלכען דער עוויגע
 פאר דער געמיינע ישראל'ן
 געשלאגען האט, איזט צור
 פיהצוכט בעקוועהם: אונד
 דייע קנעכטע האבען העער-
 דען: (6) ווען וויר אלזא אין
 דייען איווען גענאדע גע-
 פונדען, פוהרען זיא פארט,
 צום

זא מאג דיזען לאנד דייען קנעכטען

ר ש י

תרגום אונקלוס

וחזו ית ארע יעזר וית ארע גלעד והא
 אתרא אתר בשר לבית בעיר: (3) ואתו
 בני גד ובני ראובן ויאמרו למשה ולא אלעזר
 (4) מכללתא ומלכשתא וכומרין דבית גמדין ובית דחושפנא ובעלי דככא
 וסיעת בית קבורתא דמשה ובען: (5) ארעא די טחא יי קדם פנשתא
 דישראל ארע בשרא לבית בעיר היא ולעבדיך אית בעיר: (6) ויאמרו אם
 אשפחנא רחמין בעיניך תתן חכ ית ארעא תרא לעבדיך
 לאחסנא

באור

סס תכונתם, ארע"ש תשמישם: (נא) כל בלי מעשה, באורו כל אלה היו כלי מעשה ולא
 היו שבורים, וכן כינת הראב"ע: (נג) בזו אושרו, הזהב וכלי מעשה וכל המטלטלין שזו
 כל אחד מהם, היה לו, ולא בא לכלל חלוקה ותרומת מכם וקרצן ה':
 לב (א) רב, ל"י על המקנה כי הוא שם המין וכן אמר ענוס: מקום מקנה, מקום
 מרעה טוב ושמן לנהיג שם המקנה: (ג) עטרת ודיבן וגו', ונפטיק הסמוך
 מבאר שהן המקומות אשר הכה ה' לפני עדת ישראל, והיא ארץ סיחון ועוג: (ה) ויאמרו,
 בעבור שארכו הדברים חזר לאמר ויאמרו פעם שנית, וכן דרך הלשון: יתן את הארץ, מלת
 את במקום הזה היא לסימן (כאמיכאטיף), וכבר הזכר בבאור הספרים הקודמים ויאמר יתן
 ל"י

זום איינגענטהומע איכרנעכן
 ווערדען : פיהרע אונז אלס
 ניכט איבער דען ירדן :
 (ו) משה שפראך צו דען
 זעהנען גר אונד דען זעהנען
 ראובן : אייערע ברידער זאל
 לען אין דען קריג געהן , אונד
 איהר וואללט היר כלייבען ?
 (ז) ווארום וואללט איהר דאז
 געמיטה דער קינדער ישראל'ן
 אכזוענדיג מאכען : דאס ווא
 ניכט אין דאז לאנד זיהען
 זאללען , דאז דער עוויגע
 איהנ איינגענעכן ? (ח) עכען
 ארום האבען עז אייערע
 עלטערן געמאכט : אלו אין
 דא פאן קדש ברנע און
 זאנדטע , דאז לאנד צו בע
 זעהן : (ט) ווא זאגען הינאוין
 בז אין דאז טהאל אשכול ,
 בעזאעהן דאז לאנד , אונד
 מאכטען דאז געמיטה דער
 קינדער ישראל'ן אכזוענדיג :

לאהוה אל תעברנו ירדן
 הירדן : ויאמר משה לבני
 גד ולבני ראובן האחיכם יבא
 למלחמה ואתם תשבו פה
 ולמה תנוואון את לב בני
 ישראל מעבר אל הארץ אשר
 נהגו להם יהוה : ה כה עשו
 אבתיכם בשלחי אתם מקדש
 ברנע לראות את הארץ :
 ט ויעלו עד נהר אשכול ויראו
 את הארץ ויביאו את לב בני
 ישראל לבתירבא אל הארץ
 אשר נתן להם יהוה : י ויהר

תניאון קרי
 דאס ווא ניכט אין דאז לאנד קאממען מאכטען , דאז איהנ דער עוויגע איינגענעכען :
 (י) דאסאלו ענטבראנגטע דער

רש"י

תרגום אונקלוס

לאהקנא לא תעברנא ית ירדן :
 (ו) נאמר משה לבני גד ולבני ראובן
 האחים לעבור מפני המלחמה וסווק הערים
 והעם : (ה) מקדש ברנע : כך שמה ות' קדש
 כיו
 לבא דבני ישראל מלמעבר לארעא ד ירהב להון יי : (ז) כדון עברו
 אבהתכון כדשליחית יתהון מרקם גיאה לטחוי ית ארעא : (ט) וקליקיעד
 נחקא דאתבלא וחווי ית דארעא ואוניאו ית דלבא דבני ישראל כדיל קלא
 לטיעל לארעא ד ירהב להון יי : (י) ותקוף

רוגוא
 באור
 ל' כמו יסלק הארץ (למעלה כ"ז כ"ח) , נעתם ארץ (ישעיה ט' י"ט) כדרך הפעל שקדם לפעל
 ס'ל' ישמור את מיט , ועל הדרך הזה מלטיח וזכר ונקבה כאחד , אבל אומללה ארץ (ס"ג)
 ט' : (ו) האחיכם , ה"א בתימה : (ז) ולמה תנוואון , כבר מנואר שהוא לשון הסרה :
 לא

ממות לב

תרגום אשכנזי קעז

אף יהוה ביום ההוא וישבע
לאמר: יי אסיראו האנשים
העלים ממצרים מבן עשרים
שנה ומעלה את האדמה אשר
נשבעתי לאברהם ליצחק
וריעקב כי לא מלאו אחרי
יב בלתי כלב בן יפנה הקנני
ויהושע בן נון כי מלאו אחרי
יהוה: ויחר אף יהוה בישראל
וינעם במדבר ארבעים שנה
עדתם כרחוק העשה הרע
בעיני יהוה: יי והנה קמתם

דער צאָרן דעז עוויגען: ער
שוואַר אונד שפראך: (יא) זאָ
זאללען אויך אללע די
מאַננער, דיא פֿאָן מצרים
דעררויף געקאַממען, פֿאָן
צוואַנציג יאָררען אן אונד
דאַריבער, דאַז לאַנד ניכט
צו זעהן בעקאַממען, דאַז אויך
איהרען עלטערן, אברהם
יצחק אונד יעקב, צוגעשוואָן
רען האָבע! דאַרום, דאַס
זיא מיר ניכט טרייליך נאַכ־
געפֿאַלגט זינד: (יב) זאָווי
גענאַממען כלב זאָהן יפֿנה,
דעם קנני, אונד יהושע זאָהן
נון: דען דיזע זינד דעם עוויגן
טרייליך נאַכגעפֿאַלגט:
(יג) אַלזאָ ענטבראַנטע דער
צאָרן דעז עוויגען זיבער
ישראל אונד ער פֿיהרטע זיא
פֿירצויג יאָהרע אין דער וויזטע

תחת

הערום: כיו דאז גאנצע געשרעכט פֿערגאַנגען וואָר, וועלכעז דאַז באָזע אין דען
אויגען דעז עוויגען געטהאָן האַמטע: (יד) נון טרעטט איהר, צוכט

תרגום אונקלוס

רש"י

דגנא דיי פיוטא ההוא וקיים למימר:
(יא) אם יחונן ודבריא דסליקו ממצרים
מפר עשרין שניו ולעילא ית ארעא דירקניטית לאברהם ליצחק וריעקב
ארי לא אשלימו בתר דתקתי: (יב) אלהו כלב בן יפנה קניזאה ויהושע בר
נון ארי אשלימו בתר דחלמא דיי: (יג) ותקוף דגנא דיי בישראל ואחרינון
במדברא ארבעין שניו עד דספ כל דרא דעביר דבישקדם יי: (יד) והא קמתון
בתר

באור

(יא) לא מלאו אחרי, לא עשו כדרכו: (יג) וינעם, מעכין התורה ממקום למקום, כי
היו במדבר ושבנו אלהים ועיר מושב לא מנחו: (יד) הרבות, שרשו רבה והתי' וכוספת, והוא
מעכין גדול, כמו אשר טפחתי ורביתי (איכה ב' ד' ב'), וכיאוורו והכס אתם גדולי אכסאי קטאי'
קמתם תסת וגו', וחקקום תרגם תלמודי גבריו חביאי, לפי שהתלמיד גדולי הרב הוא, וכן
מתורגם בל"ס: לספות, מקור מכני ל"ה, כמו למען ספות הרוה (דברים ד' ט"ו ס'), והוא
מעכין

צוים וינדיגער מאַנגער! און
 אייערער פֿאַטער שטעלדע
 אויף, אונד וואָללט דען צאָרן
 דען עוויגען איבער ישראל
 פֿערטעהרען: (טו) ווען איהר
 אייך פֿאַן איהם אַכזענדעט,
 זאָ ווירד ער זיא נאָך לאַנגער
 אין דער וויזטע לאַסען: אונד
 איהר ברינגט דייעם גאַנצע
 פֿאַלקע פֿערדערבען: (טו) זיא
 טראַטען נאָהער אונד שפראַך
 כען, וויר וואָללען נור פֿיר
 אונזרע רזעערדען שאַפֿן
 דייען אַללהיר בויאן: אונד
 שטאַרטע פֿיר אונזרע קינדער:
 (פ) וויר אַבער ציהען אונז
 געוויינט, פֿאַר דען קינדערן

תחת אבותיכם תרבות אנשי
 הטאים לספות עוד על הר
 אבי יהוה אל ישראל: (טו)
 השובן מאחריו ויסקף עוד
 להניחו במדבר ושחתם לכל
 העם הזה: (טו) ויגשו אל
 ויאמרו גדרת צאן נבנה
 למקננו פה וערים לטפננו
 ונאנחנו נחליץ חשים לפני בני

ישראל

ישראל

רש"י

תרגום אונקלוס

ויטלטס מן כע ונד. (יד) לספית * כמו סט
 שנה על שנה (ישעיה כ"ט) עולותיכם סט
 ונמר (ירמיה ז') לשן תוספת: (טו) נכנה
 למקננו פה * חסים היו על ממונם יותר מנביה'
 ונבטיהם שהקדישו מקניהם לטפס אמר להם
 מזה לא כן עשו העיקר עיקר והטפל טפל בנו
 לכם תחלה עדים לטפסם ואח"כ גדרות
 למאנכם: (יז) ואנחנו נחליץ חושים * מדיין
 מהירים כמו עהד שלל סא נז (ישעיה ח') ימהר
 יסיה (סס ח'): לפני בני ישראל * בראשי
 גייסות מתוך אנבורי' היו סכן נאמר בגד וערף
 זרוע סף קדקד וסף מזה חור ופירש להם נחלה
 הדברים ואלו אתכם בעת ההיא ונמר חלונים
 תעברו לפני סכיסם בני ישראל כל בני סיל

כתר אבהתכוון תלטידי נוסריא תיקא
 לאוספא עוד על תקוף רוקא
 לישראל: (טו) ארי התובון סכס
 רחלתי ויוסף עוד לאוחרותון
 בטדקרא ותחבלון לכל עטא תדיו:
 (טו) וקריכו לתיה ואתרי חשיו
 דעו נכני דבעירנא הקא וסריו
 לטפנא: (יז) ונאנחנו נגדריומקננו
 קדם בני ישראל

באור

מענין רבו והוספה: (טו) כי חשובן מאחריו, ועתה אסגס אתם תשובן מאחרי ה' ויסקף
 עוד להניחם ולעזובם במדבר, הנה על ידכם תשחת כללות העם הזה, שלא יבוא אל אלהים:
 ושהתם, הראוי ושהתם, ובעבור למד הפעלת יד כשתבט עליה עוד וי' השמוש תסרתו
 הטרה, וזה הוא בעברם מכל הנזרות וכלל הנביאים: (טו) גדרת צאן, מענין גדר, והוא
 כותל אצ"ו בנין חוק רק לסגירה למרנן הנחן: (יז) נחליץ, פירשתי למעלה בפסוק וסלתי:
 חשים, מהירים וסלאו חוש, כמו מן מול, נאמר כי חשים היו (יהושע ה' ה'), ונבטיהם
 יפת שר' קטן תעורת ש' רק גדול, וכן פעמיים רבות: הביאנם, הביאוננו אותם, והוא ענין
 בעתיד

מטות לב

תרגום אשכנזי קעה

ישראל עד אשר אסיהביאנם
 אר-מקומם וישב מפניו בערי
 המבצר מפניי ישיבי הארץ :
 וי לא גשוב אל-בתניו עד
 הוהנחל בני ישראל איש
 נחלתו : יט כי לא נחל אתם
 מעבר לירדן והלאה כי באה
 נחלתנו אלינו מעבר הירדן
 מזרחה : פ שביעי רביעי

ישראל' אינהער , ביו וויר
 זיא אן איהרע שטעללע גע-
 בראכט האבען : אינטער-
 דעסען מאגען אונרע קינדער
 אין פעזטן שטאדטען וואהנען ,
 אום פאר דען איינוואהנערן
 דען לאנדען ויכער צו זיין :
 (יט) וויר וואללען ניכט עהער
 צו אונזערן הייזערן צוריק
 קעהרען : ביו דיא קינדער
 ישראל' יעדען זיין ערבגוט
 זיין בעזיטץ גענאמען :
 (יט) דען וויר פערלאנגן קיינען
 אנטהייל יענזייט דען ירדן
 נאכדעם אונז צור מארגענ-
 זייטע דען ירדן אונזער ערב-
 גוט אידע צוגעפאללען זיין :
 (כ) משה אנטווארטעטע
 איהנען היראויף , ווען

תעשון

תרגום אונקלוס

ישראל עד די וגעלינגן לאתריהון
 ויתבונן מפלגא בקרויו פריבן מורקדם
 יתבו ארעא : (יט) לא נתוב לביתנא
 עד-דיחסנון בני ישראל גבר
 אחסנתיה : (יט) ארי לא נחסינ עמהון מעיברא לירדנא ואלחלא ארי קפילגא
 אחסנתנא לגא מעברא לירדנא מדינחא : (כ) ואמר לתון משה אם תעברון

רש"י

וביריחו כתיב והחלק עובר לפניה' (יחזעו')
 זה שבע ראובן גד שקיימו תבאס : ויש טפנו'
 בעידנו חכל אחינו : בערי המבצר . שבעה
 עכשיו : (יט) מעבר לירדן והלאה . בעבר
 המערבי : כי באה נחלתנו כצר קבלנו
 אחסנתיה : (יט) ארי לא נחסינ עמהון מעיברא לירדנא ואלחלא ארי קפילגא
 אחסנתנא לגא מעברא לירדנא מדינחא : (כ) ואמר לתון משה אם תעברון

באור

בעתיד , וכן מתורגם בל"א : (יט) מעבר לירדן והלאה , לצד השני של הירדן שהוא לצד
 מערב . ומלת הלאה תורה על כל מרחק הרחוק יותר מן הגבול , ואם יהיה הגבול זמני , תורה
 על רחוק זמן , מיום השמיני והלאה (ויקרא כ"ב כ"ז) , והלאה לדרתיכם (למעלה ט"ו ד"ג) ,
 ואם יהיה הגבול מקומי תורה על רחוק מקום , השני מן והלאה (ש"א ד' ל"ז) : כי באה
 נחלתנו , כבר קבלנו בעבר המזרחי . (רש"י) , ותפס עליו הרמב"ן , שאינו הגן לדבר כן
 לפני משה בדבר התלוי ברובו עד שינחילכה הוא להם , אבל אמרו זאת דרך בקשה , ועם
 כי באה אלינו שהיא ראויה לנו יותר משאר שבטי' לפי שארן מקנה היא ולכ מקנה רב יותר מכל
 השבטים , או הטעם שאנחנו רובים בה ואין שאר השבטים ספטים בארן האת , ע"כ מדבריו .
 ועל דרך שהזכר פעמים רבות אין פורך לזה , כי הוא עבר בעתיד , ובאורו אם תנחילנו את
 הארץ הזאת אז תהיה כבר באה אלינו מעבר הירדן מזרחה , ולא נחל טוב אתם מעבר הירדן
 והלאה , וכן מתורגם בל"א : (כ) אם תעשון אח הדבר הזה , על דרך כלל , ומבאר אם
 תחלנו וגו' : לפני ה' , אנקלוס ויב' תרגמו קדם עמא דה' כדי להרטיק כל ענין מקומי מהשם
 הכבוד

11

תַּעֲשׂוּן אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אִם־
 תִּחְלְצוּ לִפְנֵי יְהוָה לְמִלְחָמָה
 כֹּה וְעָבַר לָכֶם כָּל־חֲלוּץ אֶת־
 הַיָּרְדֵן לִפְנֵי יְהוָה עַד הַיּוֹם
 אֶת־אֵיבֹי מִפְּנֵי: כִּי וּנְכַבְּשֶׁה
 הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה וְאַחַר תִּשְׁבֹּה
 וְהָיִיתֶם גְּקִים מִיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל
 תִּהְיִיתֶה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם
 לְאֶחָה לִפְנֵי יְהוָה: כִּי וְאִם־
 לֹא תַעֲשׂוּן בֶּן הַנֶּגֶד הַטָּאֵתִם
 לַיהוָה וְדַעוּ הַטָּאֵתְכֶם אֲשֶׁר־
 תִּמְצָא אֶתְכֶם: כִּי בְנֵי־לָכֶם

ערים שטאדטען

ווען איהר דיזען טהוט: ווען
 איהר איך פֿאַר דעם עוויגען
 צום קריגע ריזטעט: (כא) אונ'
 ווער געריזטעט אונטער
 איך איזט, איבער דען ירדן
 פֿאַר דעם עוויגען צו פֿעלדע
 ציהט: ביז דיזער ווינע פֿינדע
 פֿאַר איהם אויגעטריבען:
 (כב) אונד דאָן לֵאָנֵד פֿאַר
 דעם עוויגען גאַנצליך ער־
 אָבערט ויין ווירד, הערנאָך
 אָבער ערום אַוסקעהרט,
 אונד איך אַלואָ אייערער
 שול־דיגקייט ענטל־עריגט,
 געגען דען עוויגען אונד געגען
 ישראל: וָאָ זאָלל איך דיזען
 לֵאָנֵד צום איינענטרוסע
 בלייבען, פֿאַר דעם עוויגען:
 (כג) טהוט איהר אָבער דיזען
 ניכט, וָאָ זינדיגט איהר פֿאַר
 דעם עוויגען: אונד ווערדעט

ערפֿאַהרען, וואָן איך דיזער זינדע פֿאַלגען ווירד: (כד) ביאט איך

תרגום אונקלוס

מעבדון ית פתקטא דדין אם תקדון קדם עטא דיי לקרבא: (כא) ועבד
 לכזן כה דטערו ית ירדנא קדם עטא דיי עד דיתרוד ית בעלי דקטורי
 טן קרמוהי: (כב) ותתקביש אדעא קדם עטא דיי וכתר בן תתכוון ותתן
 זכאיו קדם יי וטישראל ותהי אדעא תדא לכזן לאתקנא קדם יי: (כג) ואם
 לא מעבדון בן הא חקתון קדם יי ודעו חזקתכזון די משפח יתכזן: (כד) בני לכן

באור

הנכבד, ויתכן שהוא על הארון שנקרא על שם האוכן בין הכרובים, וכבר נאמר פעמים רבות
 צבתוב לפני ה' על הדרך הזה, והכונה שיהיו הם הדאזינים ויחלו לפני הארון לנבאל בא' עבד
 לכם כל חלוץ, ענינו כל מלך שלכם: (כב) ונכבשה ונו' ואחר השבו והייחם נקים,
 כל זה הוא עבדרי התנאי, וענינו אם לא תשובו כי אם אחר שתהי' הארץ כבשבת' לחטן חזון
 נקים מה' וישראל, שלא תגורו בהם כמרות רבין ה' ולהוסיף חזון אשו עליהם: וזוהי
 הארץ הזאת, וזו תשובת התנאי, או תהיה הארץ הזאת לכם לאחיה: (כג) הנה הטאתם
 לה', הוא הכף על ויהייתם נקים ונו'. הטאתכם אשר הטעא אוחכם, [הענין הוא על
 קטע ועין יקרא גם הוא עין וטעאת, כי הוא כרוך אחרי הטעא ושומר עקבו, כפי ויחזיר
 לבא כשיעבור הטעא, (עין ברשית ד' יג', מ"ט טס על גדול עובי מנשא): וזוהי הטעא
 סקרי אשר קטע, עתה על להעלים את הטעא, או להסתיך את עטו ויחזיר, וזוהי הטעא
 הדנק

45

ממות לב

תרגום אשכנזי קעט

ערים לטפכם וגדרת לצנאכם
 והיצא מפיכם תעשו: כה ויאמר
 בני גד ובני ראובן אל משה
 לאמר עבדיך יעשו כאל אשר
 אדני מצוה: כו טפנו נשינו
 מקננו וכל בהמתנו יהיו שם
 בערי הגלעד: כז ועבדיך יעברו
 כל חרוץ צבא לפני יהוה
 למלחמה כאשר אדני דבר:
 עח ויצו להם משה את אלעזר
 הכהן

שטאדטע פֿיר איירע קינדער,
 אונד דוירדען פֿיר אייער
 קליינעזפֿיה: אונד האלטעט
 אייער פֿערשפרעכען:
 (כה) דיא זאָהנע גר אונד דיא
 זאָהנע ראובן שפראַכען צו
 משה, וויא פֿאַר גט: דינע
 קנעכטע ווערדען זאָ טרוון,
 וויא דער הערר בעפֿיהלט:
 (כו) אונזרע קינדער, ווייבר,
 העערדען אונד אַלל אונזער
 פֿיה: זאָללען אין דען שטאָדטן
 גלעד בראַייבען: (כז) דינע
 קנעכטע אַבער וואָללען גע-
 ריזטעט צום שטרייטע פֿאַר
 דעם עוויגען אין דען קריג
 גערון: וויא דער דויער
 שפריכט: (כח) משה גאַב
 דעם פֿרויטער אלעזר,
 דעם

ר ש י

תרגום אונקלוס

קרויו לטפלכון וחסריו לענכון ודיפוק
 מפותוכון תעכרון: (כה) ויאמר שבטא
 דבני גד ובני ראובן למשה למימר
 עבדך יעברון כמא די רבוני טפךד:
 (כו) טפלנא נשנא גיתנא וכד בעירנא
 יהון תמן בקרוי גלעד: (כז) ועבדך
 יעברון כל טוריו חילא קדם עמא
 ריי לקרבא כמא די רבוני טמליל:
 (כח) ופקיד להון משה יתאָלעזר

בעבר המורסי: (כד) לצנאכם תיבה זו מנזר
 כונה ואלפים כלם (תהלים ח') שאין בו אלף
 מפסיק בין נו' לנד' ואלף שבא כאן אחר
 הנו' במקום ה"א של ככה הוא. מיסודו של רבי
 משה הדרשן למדתי כן: והינא מפיכס תעשו
 לגבוה שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד
 כבוש ומלוק שמה לא בקש מהם אלא וככשה
 ואחר תשובו והם קבלו עליהם עד התנחל הרי
 הוסיפו להתעבב שבע שחלקו וכן עשו:
 (כה) ויאמר בני גד. כלם כאיש אחד:
 וכו

כהנא

באור

הדבוק אחריו ויתבין מזה ענין מניאיה הנאמרת בחטא להוראת הנקמה, פעמים יאמר שימלא
 החטא, כגון האלהים מלא את עון עבדיך (שם מ"ד ט"ז), ופעמים יאמר על החטא שימלא
 את החוטא, והענין אחד: (כד) לצנאכם, הראוי לצנאכם, אלא שאל"ף עיין
 הפעל כמשך בכח החול"ס, והאל"ף שאחר הנו' נוסף, או שהוא תמורת ה"א הנוספת שבמלת
 כנה (תהלים ח' ט'), כן דעת רש"י והרד"ק בשרשים: (כח) ויצו להם משה את אלעזר
 וגו', כזה אתם איך יתנהגו עם בני גד ובני ראובן בחלוקת הארץ, כי משה כבר דע שהוא לא
 יעבירם את הירדן ולא ינחילם את הארץ, לכן הודיע לאלעזר והיושע וראשי אבות המעות שכל
 התנה עמהם ועליהם לעשות ככל היוצא מפייהם, ומלת להם שבה על בני גד ובני ראובן והטעם
 לצרכם

אב
 חמה
 את
 דוריש
 כבשה
 תשוב
 שדאל
 רכס
 ואם
 שאתם
 אשר
 רכס
 ערים
 שטאדטע
 (ח) ועבד
 דבני
 רבון וחסר
 (כו) ויא
 (כז) קרו
 קרויו
 פעמים
 (א) עני
 יחם נזים,
 למיין חו
 הם: ויהו
 דגה חסאת
 עיבה חו
 כבין וחסר
 ולזה חסו
 מיראת העו
 הדבוק

דעם יהושע זאָהן נון : אונד
 דען פֿאַמיליענדייפטערן דער
 קינדער ישראל'ז, איהרענט
 דזאלבען פֿערהאַלטונגן
 בעפֿעהלע : (כט) משה
 שפראַך נעמליך צו איהנען,
 ווען דיא זאָהנע גר אונד דיא
 זאָהנע ראובן מיט אייך ווערדן
 איבער דען ירדן, אונד פֿאַר
 דעם עוויגען געריזטעט אינ'ז
 פֿעלד ציהען, אונד איהר
 ווערדעט דאָז לאַנד האַבען
 אונטערטהאָן געמאַכט : זאָ
 זאָללט איהר איהנן דאָז לאַנד
 גלעד צום אייגענטהומע איין=
 געבען : (ל) ווען זיי אַבער
 ניכט געריזטעט מיט אייך
 ציהען, זאָ מאַגען זיא איהר
 אייגענטהום אונטער אייך
 אים לאַנדע כנען ערווערבען :
 (לא) דיא זאָהנע גר אונד

הִכֵּינָהּ וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוֹן וְאֵת
 רֵאשֵׁי אֲבוֹת הַמִּטּוֹת לְבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל: כֵּט וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם
 אִם־יַעֲבְרוּ בְנֵי־גֵר וּבְנֵי־רְאוּבֵן
 אֶתְכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן כָּל־חֲלוּץ
 לְמִדְּבַר חֲמָה לְפָנַי יְהוֹה וְנִכְבְּשָׁה
 הָאָרֶץ לְפָנֵיכֶם וְנָתַתֶּם לָהֶם
 אֶת־הָאָרֶץ הַגִּלְעָד לְאַחֲזָה:
 ל וְאִם־לֹא יַעֲבְרוּ חֲלוּצִים
 אֶתְכֶם וְנֹאחֲזוּ בְּתַכְכֶּם בְּאָרֶץ
 כְּנָעַן: לא וַיַּעֲנוּ בְנֵי־גֵר וּבְנֵי
 רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר

דיא זאָהנע ראובן אַנטוואַרטעטן, אונד שפראַכען: וואו דער עוויגען
 רש"י תרגום אונקלוס

(כח) ויני להם כמו עליהם ועל תנאם מונה
 אלעזר ויהושע כמורה' ולחס לכם (פ' בשלח):
 (לכ) ואתנו אחות נחלתנו כלומר בדינו
 ונרשותינו
 בני גר ובני ראובן עמכון יתירדנא כל דמוריו לקרבא קרםעמא דיי
 ותתקביש ארעא קרמיכון ותתנון להון ית ארעא דגלעד לאחסנא: (ל) ואם
 לא יעברון מורזיון עמכון ויחסנון פיניכוון בארעא דכנען: (לא) ואתיכו בני
 גר ובני ראובן למיטר ית די מליל

באור

לזרכס: (כט) ויאמר משה אליהם, אל אלעזר ויהושע וראשי האבות המוכרים בפסוק
 שלפניו: ונתחם להם את ארץ הגלעד, כי עדין לא לקחו בי אס איזה ערים לבנות מבצרים
 לטפס ולא כל ארץ הגלעד, ולכך טה ליהושע והנשיאים שאם יעברו יתנו להם כל הארץ לאחות
 שולם (רענ"ן): (ל) ונאחזו בתככם, חלק להם כבוד, כי הטעם אם לא יעברו חלונים
 תולכיכם עמכם בעל כרחם ונאחזו, או אם יתנחמו (הראב"ע), [ולא ידעתי מה הכריתו
 לכך, כי הכוונה לפי פשוטה שיסאר להם אחזה על כל פנים בארץ כנען, ועליהם להודיש את
 יושביה ולהאחזם, כי זהו הוראת שרש אחז בבנין בפעל, וכן מתורגם בל"א]: ונאחזו, הראוי
 ונאחזו כמשפט אם הפ"א אות גרונית, ונא בחל"ם הנו"ן על דרך נחי פ"י, ע"מ טלדו, כי
 אותיות אהו"י מתחלפות: (לא) ויענו בני גר, שחרשענו לעשה לבד סורו לענות אתו

יהוה אל עבדיך בן נעשה :
 לב נחננו נעבד הלוצים לפני
 יהוה ארץ כנען ואתנו אחות
 נחלתנו מעבד לירדן : לג ויתן
 להם משה לבני גד ולבני
 ראובן ולחצי שבט מנשה
 בני יוסף את ממלכת סיחון
 מלך האמורי ואת ממלכת עוג
 מלך הבשן הארץ לעריה
 בגבלת ערי הארץ סביב :
 לד ויבנו בני גד את דיבן ואת
 עטרת ואת ערער : לה ואת
 עטרת שופן ואת יעור ויגבהה :

צו דייען קנעכטען גערעדעט
 האט, זא וואללען וויר טהון :
 (לב) וויר וואללען געריזטעט
 פאר דעם עוויגען אין דאז
 לאנד כנען הינאיבערציהען :
 אונזער אייגענטימליכען ערב-
 גוט אבער בלייבט אונז דיען
 וייטו דען ירדן : (לג) משה
 איבערגאב אלוא דען זאָהנען
 גר, דען זאָהנען ראובן אונד
 דעם האלבן שטאַממע מנשה
 זאָהן יוסף, דאז רייך סיחון
 קאָניגו צו אמרי, דאז רייך
 עוג קאָניגו צו בשן : דאז לאנד
 נעכט דען שטאָדטען דיא
 אין איהרען גראַנצען לאַגען,
 אללע לאַנדשטאָרטע אין
 דעם בעצירקע אומהער :
 (לד) דיא זאָהנע גר בויאטען
 דיבן, עטרת, אונד ערער :
 (לה) עטרת שופן, יעור
 אונד יגבהה : בית

תרגום אונקלוס

יי לעבדיך בן נעביד : (לב) נחננו נעבד מורזין קדם עטא דיי לארעא דכנען
 ועטנא אחידת אחסנתנא מעיבדא לירדנא : (לג) ויהב לחון משה לבני גד
 ולבני ראובן ולפלגות שבטא דמנשה בר יוסף ית מלכות סיחון מלכא
 דאמוראא וית מלכות עוג מלכא דמתנן ארעא לקרווא בתחומין קרני
 ארעא סחור סחור : (לד) ויבנו בני גד ית דיבן וית עטרות וית ערער :
 (לה) וית עטרת שופן וית יעור ויגבהה : וית

באור

גם לפני אלעזר ויהושע וראשי האבות, לזמן ישמע גם הם שקבלו עליהם לקיים התנאי :
 (לב) ארץ כנען, לארץ כנען, ותחסר הל"מ, וכן ת"א : ואחנו אחות נחלתנו, כלומר
 בדינו וברשותנו תהי' אחות נחלתנו מעבד הזה * (רש"י) : (לג) ויהן להם משה, נתן להם
 עתה על תנאי : ולחצי שבט מנשה, מתחלה לא באו לסניו שבט מנשה, אבל כאשר נתחלק
 הארץ לשני השבטים ראה שהיא ארץ גדולה יותר מהראוי להם, ובקש מן שירצה להתחלק עמה
 והיו חנאים משבט מנשה שרבו בה, אולי חנאי מקנה היו נתן להם חלקים * ועם ולחצי חלק
 אחד מהם, כי היו למנשה שמנה בתי אבות ככתוב בפרשת הפקודים ושם מהם עברו את הירדן.
 (מדברי הרמב"ן) : לעריה בגבלת, כל הערים אשר בגבולות הארץ, והוסיף לבאר ערי הארץ
 סביב, כל הערים אשר בסביבו הארץ : (לד) ויבנו בני גד, לא בנו עתה כי אס הערים המזכרין
 ככתוב לערי מבצר לטפ' וגדרות, כמו שמבאר בכתוב הסמוך, ולא כל הערים אשר בארץ היא

(ל) בית נמרה אונד בית הרן :
 לעגטען פעזטע שטאָרטע
 אונד שאַפּהירדען און :
 (לז) דיא זאָהנע ראובן בויאטן
 חשבון אלעלא אונד קריתים :
 (לח) אויך נבו אונד בעל מעון ,
 דערען נאָמען פֿעראַנדערט
 וואורדען , אונד שבמרה :
 אונד גאָבען דען שטאָרטען ,
 דיא זיא בויאטען , דיא
 אַל־טען נאָמען ווידער :
 (לט) דיא זאָהנע מכיר

לו וְאֶת־בֵּית נְמֵרָה וְאֶת־בֵּית
 הָרָן עֲרֵי מִבְּצָר וּגְדֵרֹת צֹאן :
 לו וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת־חֻשְׁבוֹן
 וְאֶת־אֲלֵעֵלָא וְאֶת קְרִיתִים :
 לח וְאֶת־נְבוֹ וְאֶת־בַּעַל מְעוֹן
 מוֹסְבֵת שֵׁם וְאֶת־שְׁבִמְרָה
 וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת אֶת־שְׁמוֹת
 הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ : לט וַיִּלְכוּ בְנֵי

ר ש"י

תרגום אונקלוס

וברשותיכו תהי אחזת נחלתנו מעבר הזה :
 (לו) ערי מבצר וגדרות צאן . זה סוף פסוק
 מוסף על תחלת המלה ויבנו בני גד את הערים
 הללו להיות ערי מבצר וגדרות צאן : (לח) ואת
 כנזואת בעל מעון מוסבות שם . שמות ע"ז הם
 והיו האמוריים קודים עריהם על שם עבודת
 אליילים שלהם ובני ראובן הסבו את שם לשמו'
 אחרים וזהו מוסבות שם כנז ובעל מעון מוסבות
 לשם אחר : ואת שבמיה . בנו' שבמיה והיא שם
 האמורה

(ל) ג'ית בית נמרה ג'ית בית הרן
 קרוין פריבן וחוקרין דען : (לז) ובני
 ראובן בנו ית חשבון וית אלעלא וית
 קריתים : (לח) ג'ית נבו וית בעל מעון
 טקפן שטקון וית שבמרה ויקראו
 בשמיה ית שמיה קרנא די בנו :
 (לט) ויאלו בני מכיר

באור

ובן פירש"י ערי מבצר וגדרות צאן , זה סוף פסוק מוסף על תחלת המלה ויבנו בני גד את הערי'
 האלה להיות ערי מבצר וגדרות צאן . והיו שמו' הערי' אשר יזכיר במאמר מוסברה : (לח) מוסבת
 שם , שבני ראובן הסבו את שם כנז ובעל מעון לשם אחר . (רש"י) , ויהיה לפ"ז המאמר ויקראו
 בשמות את שמות הערים אשר בנו (שלפי פשיטו קראום בשמותם אשר היו להם מימי קדם) על
 כל הערים חן מנבו ובעל מעון . ותמה עליו הרמב"ן למה לא יזכיר הכתוב את שמות האחרים
 אשר חדשו בני ראובן כדרך בכל מוסבות שם , כמו ויקראו שם העיר דן כשם דן אביהם (שופט'
 י"ד ט') , וכן במקומות רבות ? והקרוב אלי' כי אלו השמות היו שמות הערים ביד מואב , וכאשר
 כבש אותם סימן מנך האמרי הסבו את שם לשם אחר . והנה כאשר הגלה תגלת פלאסר מלך
 אשור לראובני ולגדי קורו מואב וישבו בארצם ובעריהם , כי כן מצינו בספר ירמיהו כאשר לכד
 כנז וכנז את ערי מואב החכרו בשמות הללו שמנון ואלעלא וגו' . לכן נראה כי פי' מוסבות שם
 אלו הערים כלן היו מוסבות שם שהסב סימן את שם הראשון , תהי היה שם הראשון כאשר
 היו ביד מואב , ובני ראובן קראו להם בשמותם הראשונים אשר היו להם מתחלה ולפיכך לא
 אמר הכתוב ויקרא שמות לערים אשר בנו אלא ויקראו בשמות , ע"כ מדבריו , וכן מתורג' בל"ח :
 ואת שבמיה בנו שבמיה והיא שם האמורה למעלה . (רש"י) , כוונתו שאינה דבוקו אל מוסבת
 שם , רק עם ובני ראובן בנו , וביאורו ובני ראובן בני את שמנון וגו' ואת כנז ובעל מעון (שהיו
 מוסבת שם) ואת שבמיה , וכן כוון המתרגם אשכנזי . ולא כראש"ע פי' מוסבת שם , אלה הערים
 הוסבו שמות' וכן שבמיה , ודעתו שגם שבמיה הוסבה שמה , מה שלא יתכן לפי הנקת הטע' שהנז

העפחא

מטות לב

תרגום אשכנזי קט

מכיר בן מנשה גלעד וילכה
 ויורש את האמרי אשר
 בה: מפטיר ויתן משה את
 הגלעד למכיר בן מנשה וישב
 בה: מל ויאיר בן מנשה הלך
 וילכד את חותיהם ויקרא
 אתהן חות יאיר: מנ ונבחה הלך
 וילכד את קנת ואת בנתיה
 ויקרא לה נבחה בשמו: פ
 אלה

מכיר זאהן מנשה גינגען נאך
 גלעד, נאמען עז איין: אונד
 פערטריבען דען אמרי, דער
 דארין וואר: (ע) דא איבער=
 נאב משה דיא לאנדשאפט
 גלעד דעם מכיר זאהן מנשה:
 אונד דיוער בעזעצטע זיך
 דאזעלכום: (מל) ויאיר זאהן
 מנשה גינג היין, נאם איהרע
 דארפער איין: אונד נאנטע
 זיא דיא דארפער יאיר: (מנ)
 נבחה גינג היין אונד נאם
 קנת איין, נעכט דען דאצו
 געהאריגען פלאצטען: אונד
 נאנטע זיא, נאך זיינעם
 נאמען, נבחה:

תרגום אונקלוס

רש"י

מכיר בן מנשה לגלעד וכבשה
 ותירד ית אמוקאה די בה: (ט) ויהב
 משה ית גלעד למכיר בן מנשה
 ויתב בה: (מל) ויאיר בן מנשה אול
 וכבשית כפרניהון וקרא יתהן כפרנא
 יאיר: (מנ) ונבחה אול וכבש יתקנת
 ויתכפרנהא וקרא לה נבחה בשמיה:

האמרה למעלה: (לט) וירש. כתרגומו
 וירד שתיבת רש משמעת שתי חלוקות לשון
 ירושה ולשון הורשה שהיא טירוד ותיירך
 (מא) סוותיהם כפרניהון: ויקרא אתהן
 סוות יאיר. לפי שלא היו לו בנים קראם בשמו
 לכרון: (מב) ויקרא לה נבחה. לה אינו מפיך
 ה"ס וראיתי כיסודו של רבי משה הדרשן לפי
 שלא

באור

הטפחא במלת סם המפסיק יותר מן התביר שבמלת בעל מעון, כדן מאמר מוסגר, והכסון כמו
 שכתבתי: (לט) ויורש את האמרי, אף שאמר בני מכיר יתכן לומר וירש ל"י על שם אביהם
 שהוא מכיר, וכן בכתוב הסמוך ויתן משה את הגלעד למכיר, ענינו לבני מכיר, ודרך המקרא
 לדבר על השבט או משפחה בשם הפרטי שממנו יורשם השבט או המשפחה ההיא: (מא) ויאיר
 בן מנשה, הוא היה משפחת יהודה כי כן כתוב ואחר בא חברון (שהוא בן פרץ בן יהודה) אל
 בת מכיר אבי גלעד והוא לקחה והוא בן שאים שנה ותלד לו את שגוב ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו
 עשרים ושלש ערים בארץ הגלעד (ד"ה א' ב' ג' ד' ה'), ובקרא בן מנשה בעבור אמו שהיתה משפח'
 מנשה. וכתב הראב"ע ואין פה מקום לשאל איך לקח יאיר נחלה עם שבט אחר? כי ארץ כנען
 היא הנחלקת ולא ארץ האמרי שהיא מעבר לירדן מזרחה, כי יש אמרי בארץ כנען והוא ה' תקיף
 מכל שבט גויים. עכ"ד: חוח, ת"א כפרני והם הפרזות אשר על פני השדה, בארץ חומה
 ובריש, למשכן האכרים ועובדי האדמה, ושאר שיי, כמו ויאכסו פלישתים לחיה (שמואל ב' ד' ג'
 א'), והומרה י"ד למ"ד הפעל בוי"ו, ודגש הוי"ו על חסרון י"ד ע"ן הפעל: (מב) ונבחה הלך,
 לא הזכיר בכתוב מאיזה משפחה היה, אך ממה שכתוב ויקח גשור וארס את חות יאיר מאתם
 את קנת ואת בנותיה שאים עיר (ד"ה א' ב' ג' ד' ג'), נראה שכתב אשר לכד את קנת ובנותיה בן
 יאיר היה ולכן נקראו ג"כ סות יאיר (רמב"ן): ויקרא לה, ה"א הכני רפוי' וכן הרב' במקרא:
 אלה